

De twaalfjarige Freddie woont alleen in een torenkamertje van het Rijksmuseum. Sinds de dood van zijn vader is hij daar de glazenwasser. Op een nacht ziet hij een groepje mannen *De Nachtwacht* onderzoeken. Wat zijn ze van plan? Freddie raakt verwickeld in een avontuur vol wilde achtervolgingen, schilderijen die tot leven komen en raadsels die hem terug in de tijd brengen. Ergens in het Rijksmuseum is een geheim verborgen dat verbonden is met zijn eigen verleden...

Auteur

Astrid Sy

Illustraties

Marieke Nelissen

ISBN

978 90 210 4384 5

Uitgeverij

**Luitingh-Sijthoff,
Amsterdam 2025**

Over dit lesmateriaal

Deze lesbrief bevat drie verschillende lessuggesties die aansluiten bij het boek *De glazenwasser van het Rijksmuseum*. De lessuggesties kunnen los van elkaar worden gebruikt en sluiten aan bij burgerschap, geschiedenis, taal, studievoordigheden, digitale geletterdheid en creatieve vaardigheden. Bij elke lessuggestie staat aangegeven of ze klassikaal, in groepjes, duo's en individueel te doen zijn.

Over de schrijver

Astrid Sy (1987) is tv-presentator, schrijver van jeugdromans en historicus. Ze is gespecialiseerd in de Holocaust en de Tweede Wereldoorlog. Ze maakt en presenteert jeugdprogramma's, documentaires en museale films. Eerder schreef ze *Duiker Doris* (2024), *Noem geen namen* (2021) en *De brieven van Mia* (2017).

Astrid Sy laat zien waar Freddie al zijn avonturen beleeft en je meeneemt naar de geheime plekken uit het boek.

DUUR: 30 tot 60 minuten (afhankelijk van de verwerkingsvorm die leerlingen kiezen)

NODIG: een (digitale) afbeelding van het schilderij *Isabella* van Simon Maris uit 1906 (zie ook de openingspagina in het boek of laat het op het digbord zien, via de online collectie van het Rijksmuseum). Elke groepje heeft een tablet of computer met internetverbinding nodig

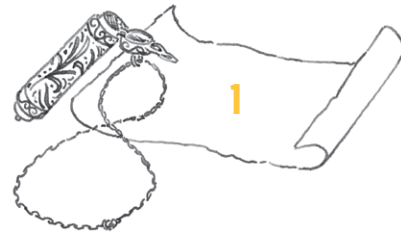
SLUIT AAN BIJ: studievoordigheden, burgerschap, digitale geletterdheid, geschiedenis en creatieve vaardigheden

KLASSIKAAL EN IN GROEPJES

Bekijk de video klassikaal. Schrijver Astrid Sy neemt de leerlingen mee naar het schilderij *Isabella*, gemaakt door Simon Maris in 1906. Ze vertelt waarom dit kunstwerk zo'n indruk op haar maakt en waarom ze het koos als belangrijk personage in haar boek.

Verdeel de klas daarna in groepjes van twee of drie leerlingen en laat ze, net als de schrijver, op onderzoek gaan naar meer informatie over dit meisje en het kunstwerk. Dit mag online. Doel van deze opdracht is dat ze het schilderij beter leren kennen en zich in *Isabella* proberen te verplaatsen.

LESSUGGESTIE

Historisch interview met het meisje op het schilderij

Klaar voor het onderzoek?

Leerlingen starten het onderzoek in de online bibliotheek van het Rijksmuseum (waar ze 'Isabella' invullen in de zoekfunctie). Help leerlingen op weg en laat zien hoe je vanaf deze plek zelf verder zou gaan met zoeken. Geef ze bijvoorbeeld de tip om belangrijke woorden uit deze teksten op te schrijven om straks verder te kunnen zoeken.

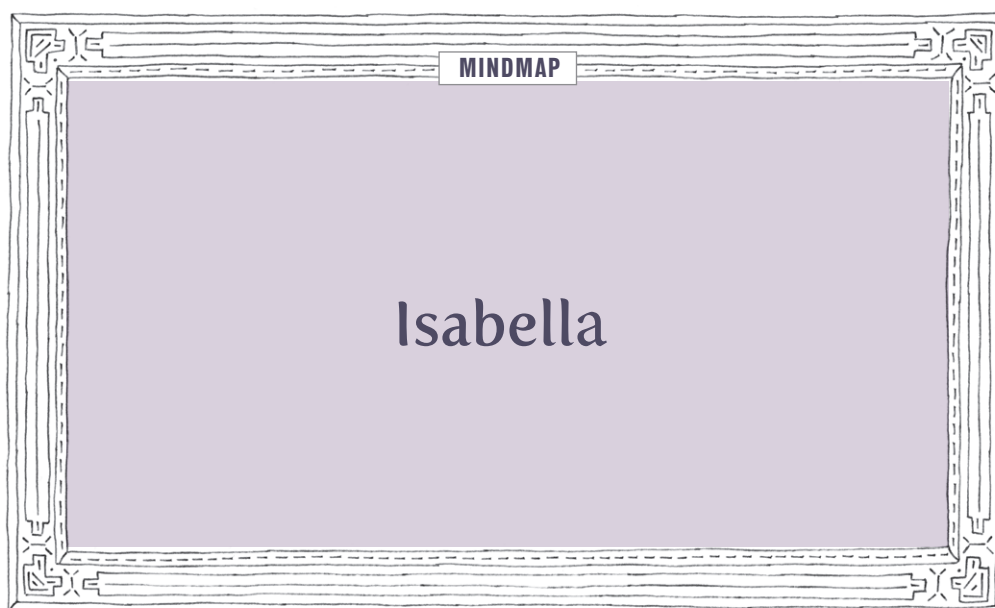
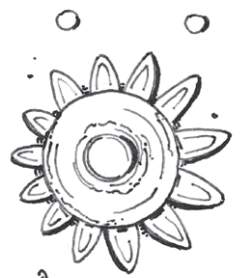
Tips voor zoekwoorden zijn:

- Simon Maris (Tip: noem *Rkd.nl*, het Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis)
- Het jaartal 1906
- Het atelier van de schilder zat op de Keizersgracht 489 in Amsterdam

Spreek met de leerlingen af welke zoekmachines leerlingen het beste kunnen gebruiken. Noem bijvoorbeeld Google of Bing. ChatGPT wordt afgeraden onder de leeftijd van 13 jaar.

Vragen die leerlingen verder kunnen helpen in hun zoektocht:

- Wanneer is dit schilderij gemaakt?
- Wie is het meisje op het schilderij? Heeft ze echt bestaan of is ze verzonnen?
- Het schilderij had eerst een andere naam. Welke? En waarom hebben ze de naam veranderd?
- Hoe oud was het meisje op het schilderij, denk je?
- Weet je iets over haar achtergrond of waar ze vandaan komt?
- Wat voor leven zou ze geleid hebben?
- Snap je waarom de schrijver Isabella uitkoos als personage in het boek?
- Dit schilderij is gemaakt in Amsterdam. Kun je iets vinden over hoe het leven in de stad was in die tijd?
- Wat kun je vinden over de andere schilderijen van Simon Maris?
- En de schilderijstijl van die kunstwerken? (Laat ze ook weer goed naar het schilderij kijken, zien ze overeenkomsten?)

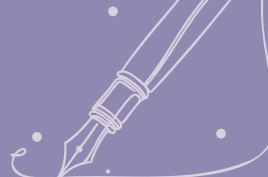

Leerlingen noteren alles wat ze vinden op papier. Dat kunnen ze aan de hand van steekwoorden doen of ze maken een mindmap (met Isabella als centraal woord in het midden).

Uiteindelijk werken ze hun bevindingen uit tot een interview of presentatie waarin ze Isabella presenteren. Zeg na 15 tot 20 minuten zoeken dat het tijd is om het interview uit te werken. De uitwerking mogen ze digitaal maken, bijvoorbeeld met tekst en beeld via PowerPoint, maar leerlingen mogen ook een andere (creatieve) verwerkingsvorm kiezen, zoals een tekening, gedicht of een (strip)verhaal.

TIP

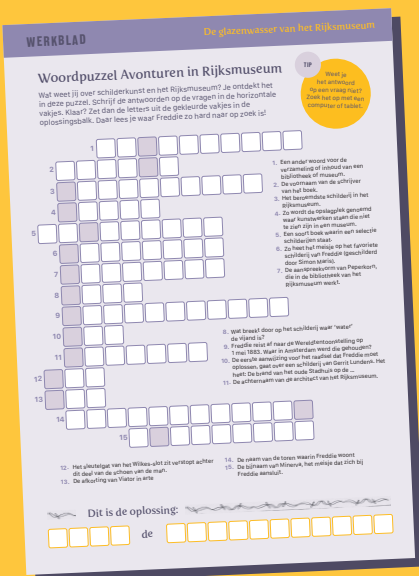
Organiseer een klassikale slotpresentatie, expositie of presentatiemoment waarin het eindresultaat gedeeld kan worden.

DUUR: 10 tot 15 minuten

NODIG: het werkblad *Avonturen in het Rijksmuseum* (voor iedere leerling één), een pen of potlood en eventueel een tablet of computer met internetverbinding

SLUIT AAN BIJ: taal en studievvaardigheden Individueel of in duo's

LESSUGGESTIE

Woordpuzzel Avonturen in Rijksmuseum

Freddie woont in het Rijksmuseum en beleeft daar de spannendste avonturen. Welke woorden kennen de leerlingen die te maken hebben met het museum, schilderijen en kunstwerken?

Deel het werkblad met de filippinepuzzel uit. Het is de bedoeling dat de leerlingen alle antwoorden van links naar rechts invullen. Als ze dat goed doen, lezen ze van boven naar beneden een verborgen zin.

LET OP

Deze puzzel is best moeilijk. Laat leerlingen eventueel in duo's werken of geef als tip dat ze antwoorden mogen opzoeken. Alle antwoorden zijn ook in het boek *De glazenwasser van het Rijksmuseum* terug te vinden.

De juiste antwoorden zijn:

1. Inventaris	9. Museumplein
2. Astrid	10. Dam
3. Nachtwacht	11. Cuypers
4. Depot	12. Hak
5. Catalogus	13. VIA
6. Isabella	14. Vlaggentoren
7. Juffrouw	15. Rembrandt
8. Dijk	

De verborgen zin is: **Vind de tijdmaschine.**

TIP

Weet je
het antwoord
op een vraag niet?
Zoek het op met een
computer of tablet.

1. Een ander woord voor de verzameling of inhoud van een bibliotheek of museum.
2. De voornaam van de schrijver van het boek.
3. Het beroemdste schilderij in het Rijksmuseum.
4. Zo wordt de opslagplek genoemd waar kunstwerken staan die niet te zien zijn in een museum.
5. Een soort boek waarin een selectie schilderijen staat.
6. Zo heet het meisje op het favoriete schilderij van Freddie (geschilderd door Simon Maris).
7. De aanspreekvorm van Peperkorn, die in de bibliotheek van het Rijksmuseum werkt.

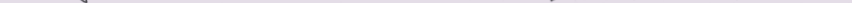
op het schilderij waar 'water'

aar de Wereldtentoonstelling op in Amsterdam werd die gehouden? zing voor het raadsel dat Freddie moet er een schilderij van Gerrit Lundens. d van het oude Stadhuis op de ... an de architect van het Rijksmuseum.

8. Wat breekt door op het schilderij waar 'water' de vijand is?
9. Freddie reist af naar de Wereldtentoonstelling op 1 mei 1883. Waar in Amsterdam werd die gehouden?
10. De eerste aanwijzing voor het raadsel dat Freddie moet oplossen, gaat over een schilderij van Gerrit Lundens. Het heet: *De brand van het oude Stadhuus op de ...*
11. De achternaam van de architect van het Rijksmuseum.

12. Het sleutelgat van het Wilkes-slot zit verstopt achter dit deel van de schoen van de man.
13. De afkorting van Viator in arte

- De naam van de toren waarin Freddie woont
- De bijnaam van Minerva, het meisje dat zich bij Freddie aansluit.

 Dit is de oplossing:

[illegible]

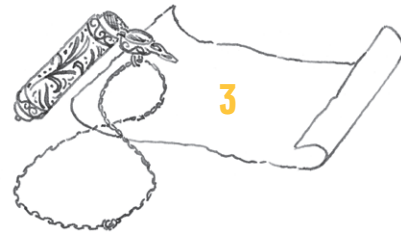
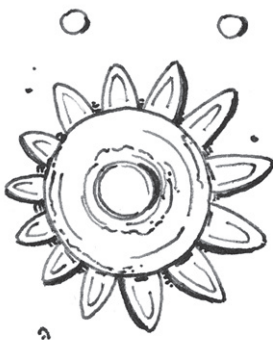
DUUR: 20 tot 40 minuten

NODIG: pen en papier en een afbeelding van schilderij of kunstwerk naar keuze dat de leerlingen via internet opzoeken

SLUIT AAN BIJ: taal

INDIVIDUEEL

Geef leerlingen beperkt de tijd om een schilderij te zoeken (bijvoorbeeld 5 of 10 minuten). Bij voorkeur kiezen ze een schilderij met mensen, kinderen of dieren erop. Die kunnen dan namelijk als personages in hun verhaal voorkomen. Leerlingen kunnen een schilderij zoeken door gerichte zoektermen in te voeren in de online collectie van het Rijksmuseum of via een zoekmachine. Zoals 'Frans Hals' of 'kinderen'.

LESSUGGESTIE

Spring in een schilderij en schrijven maar!

Tips voor zoekwoorden zijn:

Tijdens deze schrijfpdracht krijgen leerlingen net als Freddie de gawe om in een schilderij te springen. Ze mogen zelf weten welk schilderij ze kiezen.

Je kunt – om de klas op weg te helpen – een aantal voorbeelden van kunstwerken laten zien op het digibord. Onderstaande kunstwerken zijn te vinden via www.rijksmuseum.nl/nl/collectie.

🔍 *De dansles* van Jan Steen

🔍 *Jonge Italiaanse vrouw met hond Puck* van Thérèse Schwartze

🔍 *Kinderen der zee* van Jozef Israëls

🔍 *Het gestoorde pianospel* van Willem Bartel van der Kooi

Heeft iedereen een schilderij gevonden?

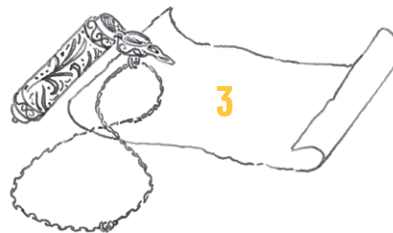
Stap één is het aandachtig bekijken van het kunstwerk. Wat is er te zien? Brengt dit ze al op een goed idee voor een kort verhaal? Leerlingen mogen zelf weten welke vorm hun verhaal krijgt. Probeer ze zo veel mogelijk vrij te laten en daag leerlingen uit om eens iets anders te schrijven dan normaal.

DUUR: 20 tot 40 minuten

NODIG: pen en papier en een afbeelding van schilderij of kunstwerk naar keuze dat de leerlingen via internet opzoeken

SLUIT AAN BIJ: taal

INDIVIDUEEL

LESSUGGESTIE

Spring in een schilderij en schrijven maar!

Tips voor zoekwoorden zijn:

Tijdens deze schrijfpdracht krijgen leerlingen net als Freddie de gave om in een schilderij te springen. Ze mogen zelf weten welk schilderij ze kiezen.

Je kunt – om de klas op weg te helpen – een aantal voorbeelden van kunstwerken laten zien op het digibord. Onderstaande kunstwerken zijn te vinden via www.rijksmuseum.nl/nl/collectie.

De dansles
van Jan Steen

Jonge Italiaanse vrouw met hond Puck
van Thérèse Schwartze

Kinderen der zee
van Jozef Israëls

Het gestoorde pianospel
van Willem Bartel van der Kooi

Geef leerlingen beperkt de tijd om een schilderij te zoeken (bijvoorbeeld 5 of 10 minuten). Bij voorkeur kiezen ze een schilderij met mensen, kinderen of dieren erop. Die kunnen dan namelijk als personages in hun verhaal voorkomen. Leerlingen kunnen een schilderij zoeken door gerichte zoektermen in te voeren in de online collectie van het Rijksmuseum of via een zoekmachine. Zoals 'Frans Hals' of 'kinderen'.

Heeft iedereen een schilderij gevonden?

Stap één is het aandachtig bekijken van het kunstwerk. Wat is er te zien? Brengt dit ze al op een goed idee voor een kort verhaal? Leerlingen mogen zelf weten welke vorm hun verhaal krijgt. Probeer ze zo veel mogelijk vrij te laten en daag leerlingen uit om eens iets anders te schrijven dan normaal.

Enkele tips en vragen om leerlingen op weg te helpen bij het schrijven:

- Schrijf eerst kort op wie er op het schilderij te zien zijn. Fantaseer er maar op los. Hoe heet/heten de persoon/personen, wat zijn ze op het schilderij aan het doen? Is hij of zij ergens goed in? Is de persoon goed of slecht? Aardig? Is het leuk in het schilderij of gevaarlijk? Heeft deze persoon grote geheimen die anderen niet mogen weten?

- Maak nu een verhaal van dit alles met een begin en een einde. Verwerk alle punten erin die je eerder hebt bedacht. Dus laat het gesprek terugkomen in je verhaal of bedenk een spannende gebeurtenis waarin jouw personages terechtkomen.

- Voer een gesprek met de personen op het schilderij en laat deze uitspraken terugkomen in je verhaal.

- Waar speelt dit zich af? Beschrijf de dingen die je op het schilderij ziet, maar bedenk ook wat er nog meer te zien zal zijn.

- Wat maken deze personages allemaal mee? Hadden ze een leuke dag of moeten ze straks iets heel vervelends gaan doen?

- Misschien maken jullie samen grapjes, misschien zijn jullie aan het huilen of krijg je ruzie: alles mag!

- Probeer daarbij gelijk te beginnen in de actie, het avontuur of de gebeurtenis. Tip: begin op het hoogtepunt van een gevecht of ruzie of beschrijf hoe jouw personages zich voelen tijdens angstaanjagend noodweer of een spannende achtervolging en ga vanuit daar verder.

Colofon

Deze lesbrieven zijn een uitgave van Luiting-Sijthoff en sluit aan op het boek De glazenwasser van het Rijksmuseum.

Redactie Firma Fluks
Vormgeving Studio Vuurtoren

Op www.lsuitgeverij.nl/lesbrieven
vind je meer lesmateriaal.